

# فرهنگ مقایسه‌ای اصطلاحات

## اصول فقه

www.ketab.ir

تألیف

محمد مهدی مزارعی

یحیی مزارعی

## فرهنگ مقایسه‌ای اصطلاحات اصول فقه

محمد مهدی مزارعی - یحیی مزارعی

چاپ: اول/ زمستان ۱۴۰۰

ناشر: پژوهشکده ادیب فقه جواهری

شابک: ۹-۳-۹۸۲۶۵-۶۲۲-۹۷۸

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه ادیب فقه جواهری

نشر پژوهشکده ادیب فقه جواهری

WWW.arabadib.ir

۰۹۱۹۷۴۵۹۰۶۳

مرکز بخش: «کتابگاه»

www.basalam.com/ketabeadib

مرکز تعیین قیمت و خرید آنلاین فروشگاه اینترنتی کتابگاه

سرشناسه: مزارعی، محمد مهدی - یحیی مزارعی، ۱۴۰۰ -

عنوان و نام پدیدآور: فرهنگ مقایسه‌ای اصطلاحات اصول فقه/ تألیف محمد مهدی مزارعی - یحیی مزارعی.

مشخصات نشر: قم: موسسه فرهنگی هنری ادیب فقه جواهری، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۱۵۲ ص.؛ ۵/۱۴×۲۱ س.م.

شابک: ۹-۳-۹۸۲۶۵-۶۲۲-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص. [۱۳۳]؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: اصول فقه -- اصطلاح‌ها و تعبیرها

موضوع: Islamic law -- Interpretation and construction-- Terminology

موضوع: اصول فقه -- واژه نامه ها

موضوع: Islamic law -- Interpretation and construction -- Dictionaries

رده بندی کنگره: ۲/۱۴۷BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۳۱۰۳

شماره کتابشناسی ملی: ۸۵۰۱۲۲۷

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

## فهرست مطالب

مقدمه ..... ۱۹

### «الف»

فرق اصول فقه و فقه ..... ۲۳

فرق دو تعریف اصول فقه ..... ۲۴

فرق اصول فقه و قواعد فقهیه ..... ۲۷

خلاصه فرق بین این دو ..... ۲۸

فرق قواعد اصولیه و قواعد فقهیه ..... ۲۸

جرح و تعدیل چند فرق ..... ۲۹

فرق اصول عملیه و قواعد فقهیه ..... ۳۰

فرق اباحه و تخییر ..... ۳۱

فرق اباحه بالمعنی الاعم و الاخص ..... ۳۱

فرق اثبات و ثبوت ..... ۳۱

فرق اجزاء و مرة و تکرار ..... ۳۲

فرق اجزاء و تبعیت قضا از اداء ..... ۳۳

فرق مسأله اجتماع و دلالت نهی بر فساد ..... ۳۳

فرق اجمال و اهمال ..... ۳۴

فرق اجماع، تسالم و عدم الخلاف ..... ۳۵

فرق لا نعلم فيه خلافا و بلا خلافاً أجده ..... ۳۶

جمع بندی ..... ۳۶

# ۸ ♦ فرهنگ مقایسه‌ای اصطلاحات اصول فقه

|    |       |                                        |
|----|-------|----------------------------------------|
| ۳۷ | ..... | فرق اجماع و اتفاق                      |
| ۳۷ | ..... | فرق اجماع بسیط و مرکب                  |
| ۳۸ | ..... | فرق اجماع بر نفی ثالث و قول به عدم فصل |
| ۳۹ | ..... | فرق اجماع محصل و منقول                 |
| ۴۰ | ..... | فرق اجماع حسی و حدسی                   |
| ۴۰ | ..... | فرق اجماع صریح و اجماع سکوتی           |
| ۴۱ | ..... | فرق اجماع شیعه و عامه                  |
| ۴۲ | ..... | فرق اجماع قولی و عملی                  |
| ۴۲ | ..... | فرق اجماع تعلیلی، ملکی و محتمل المدرکی |
| ۴۳ | ..... | فرق اجماع و معقد اجماع                 |
| ۴۳ | ..... | فرق قبل الاجماع و بعد الاجماع          |
| ۴۴ | ..... | فرق احتیاط عقلی و شرعی                 |
| ۴۴ | ..... | فرق احکام تکلیفی و وضعی                |
| ۴۵ | ..... | فرق اراده جدی و استعمالی               |
| ۴۶ | ..... | فرق اراده تشریعی و تکوینی              |
| ۴۷ | ..... | فرق اذن و اجازه                        |
| ۴۷ | ..... | فرق استعلاء و علو                      |
| ۴۷ | ..... | فرق استصحاب و قاعده یقین               |
| ۴۸ | ..... | فرق استصحاب حکم تعلیقی و تجیزی         |
| ۴۹ | ..... | تعارض استصحاب تعلیقی و تجیزی           |
| ۵۰ | ..... | فرق استصحاب سببی و مسببی               |

|    |       |                                         |
|----|-------|-----------------------------------------|
| ۵۱ | ..... | فرق استصحاب حکمی و موضوعی               |
| ۵۲ | ..... | فرق استصحاب عدم و اصل عدم               |
| ۵۲ | ..... | فرق استصحاب عدم و اصل تأخر حادث         |
| ۵۳ | ..... | فرق استلزامات عقلیه و مستقلات عقلیه     |
| ۵۳ | ..... | فرق اسم جنس و نکره                      |
| ۵۳ | ..... | فرق اسم جنس و علم جنس                   |
| ۵۳ | ..... | فرق اشهر و مشهور                        |
| ۵۴ | ..... | فرق اصل و اماره                         |
| ۵۴ | ..... | فرق اماره حکمی و موضوعی                 |
| ۵۵ | ..... | فرق اماره شرعی و قضایی                  |
| ۵۶ | ..... | فرق طریقت، سبب و مصلحت سلوکیه در امارات |
| ۵۷ | ..... | فرق اصل حکمی و موضوعی                   |
| ۵۸ | ..... | فرق اصل سببی و مسببی                    |
| ۵۸ | ..... | فرق اصل تنزیلی و غیر تنزیلی             |
| ۵۸ | ..... | فرق اصول عملی و لفظی                    |
| ۵۹ | ..... | فرق اماره و علامه                       |
| ۵۹ | ..... | فرق دلیل اجتهادی و فقهاتی               |
| ۶۰ | ..... | فرق اصل محرز و غیر محرز                 |
| ۶۰ | ..... | فرق اطاعت و امتثال                      |
| ۶۱ | ..... | فرق اطلاق لفظی و مقامی                  |
| ۶۲ | ..... | فرق اطراد و کثرت استعمال                |

۱۰ ♦ فرهنگ مقایسه‌ای اصطلاحات اصول فقه

- ۶۳ ..... فرق اکراه و اجبار
- ۶۳ ..... فرق الغاء خصوصیت و تنقیح مناط
- ۶۴ ..... فرق الغاء خصوصیت و مناسبت حکم و موضوع
- ۶۵ ..... فرق الغاء خصوصیت و مذاق شارع
- ۶۵ ..... فرق امر مولوی و ارشادی
- ۶۶ ..... تعیین مولوی یا ارشادی بودن امر و نهی
- ۶۶ ..... فرق امر (حکم) ظاهری و واقعی
- ۶۷ ..... فرق امر اولی و ثانوی
- ۶۷ ..... فارق بین لیل و نهار
- ۶۸ ..... فرق صیغه امر با هیئت امر
- ۶۹ ..... فرق اقل و اکثر استقلالی و ارتباطی
- ۶۹ ..... فرق انسداد کبیر و صغیر
- ۷۰ ..... مقدمات دلیل انسداد
- ۷۱ ..... فرق انشاء طلبی و غیر طلبی
- ۷۲ ..... فرق انصراف بدوی و ظهوری
- ۷۳ ..... فرق انصراف و تبادل
- ۷۴ ..... فرق انصراف و ظهور
- ۷۴ ..... فرق انقیاد و اطاعت

(ب)

- ۷۵ ..... فرق بسیط مسببی و انتزاعی
- ۷۵ ..... فرق بناء عقلاء و دلیل عقلی

۷۶ ..... فرق بین بالمعنی الاعم و الاخص

### (ت)

۷۷ ..... فرق تأخیر بیان از وقت حاجت و تأخیر بیان از وقت خطاب

۷۸ ..... فرق تجری و عصیان

۷۸ ..... فرق تخییر و اباحه

۷۸ ..... فرق تخییر ابتدایی و استمراری

۷۹ ..... فرق تخییر عقلی و شرعی

۸۰ ..... فرق تراحم و تعارض

۸۰ ..... فروق

۸۱ ..... فرق تعارض و تناقض

۸۱ ..... فرق تعارض بدوی (غیر مستقر) و غیر بدوی (مستقر)

۸۲ ..... فرق تخصیص و حکومت

۸۳ ..... فرق تخصیص و تقیید

۸۳ ..... فرق تخصیص و تخصص

۸۴ ..... فرق تخصیص و نسخ

۸۴ ..... فرق مخصص لفظی و لبی

۸۴ ..... فرق تنقیح مناط و سبر و تقسیم

۸۵ ..... فرق تنقیح مناط و اولویت

۸۵ ..... فرق تنقیح مناط و مناسبت حکم و موضوع

۸۶ ..... فرق تنقیح مناط و قیاس

۸۶ ..... فرق تنقیح مناط، تحقیق مناط و تخریج مناط

۸۷ ..... فرق تبعدی و توصلی

۸۷ ..... فرق تواتر لفظی، معنوی اجمالی

(ج)

۸۹ ..... فرق جهل بسیط و جهل مرکب

(ح)

۹۱ ..... فرق حال اسناد و حال تلبس بالمبدأ

۹۱ ..... فرق حد و رسم

۹۲ ..... فرق حقیقت شرعیه و متشرعه

۹۲ ..... فرق حکم و حق

۹۳ ..... فرق حق و ملک

۹۳ ..... فرق حکومت و ورود

۹۴ ..... فرق حیثیت تعلیلی و تقییدی

(د)

۹۶ ..... فرق دلیل و مؤید

۹۶ ..... فرق دلیل و علت

۹۶ ..... فرق انواع دلالت‌ها

۹۷ ..... فرق دلالت منطوقی و مفهومی

۹۷ ..... فرق دلالت مفهومی و دلالت سیاقی

۹۸ ..... فرق دلالت اقتضاء، تنبیه و اشاره

۹۹ ..... فرق دلالت لمی و انی

۹۹ ..... فرق دور مصرح و مضمهر

(ذ)

- ۱۰۰ ..... فرق ذات و ذاتی
- ۱۰۰ ..... فرق ذاتی باب برهان و ایساغوجی

(س)

- ۱۰۲ ..... فرق بین سبب و علت
- ۱۰۳ ..... فرق سببیت و طریقیت
- ۱۰۳ ..... فرق سنت در اصول و فقه
- ۱۰۳ ..... فرق سیره مُمضَاة و مُردوَعَة
- ۱۰۴ ..... فرق سیره عقلا و سیره متشرعه

(ش)

- ۱۰۵ ..... فرق شبهه حکمیة و موضوعیة
- ۱۰۵ ..... فرق شبهه تحریمیة و وجوبیة
- ۱۰۶ ..... فرق شبهه بدویة و شبهه مقرون به علم اجمالی
- ۱۰۷ ..... فرق شخص الحکم و سنخ الحکم
- ۱۰۷ ..... فرق شرط و شطر (جزء)
- ۱۰۸ ..... فرق شرط و سبب
- ۱۰۸ ..... فرق شرط نتیجه و شرط فعل
- ۱۰۹ ..... فرق شرط و عدم مانع
- ۱۰۹ ..... فرق شرط و رکن
- ۱۰۹ ..... فرق شک ساری و طاری
- ۱۱۰ ..... فرق شهرت روایی، فتوایی و عملی

- ۱۱۰ ..... فرق شهرت محصله و منقوله
- ۱۱۰ ..... فرق شک و ظن
- ۱۱۱ ..... فرق علم و یقین

(ص)

- ۱۱۲ ..... فرق صحه در اصول و فقه
- ۱۱۲ ..... فرق قاعده صحت و قاعده فراغ
- ۱۱۳ ..... فرق صحیحی و اعمی
- ۱۱۴ ..... فرق قلد جامع صحیحی و اعمی

(ض)

- ۱۱۶ ..... فرق ضد خاص و ضد عام
- ۱۱۶ ..... فرق ضد و تقيض
- ۱۱۷ ..... فرق ضدین و متضایفین

(ظ)

- ۱۱۸ ..... فرق ظن خاص و ظن مطلق

(ع)

- ۱۱۹ ..... فرق عام و مطلق
- ۱۱۹ ..... فرق عام مجموعی و استغراقی
- ۱۲۰ ..... فرق عام و اعم
- ۱۲۰ ..... فرق عام و عموم
- ۱۲۱ ..... فرق عرف و عادت
- ۱۲۱ ..... فرق عقدالوضع و عقدالحمل

- ۱۲۱ ..... فرق علم و قطع
- ۱۲۱ ..... فرق علم جنس و اسم جنس
- ۱۲۲ ..... فرق علم جنس و علم شخص

(ف)

- ۱۲۳ ..... فرق فاسد و باطل
- ۱۲۳ ..... فرق قاعده فراغ و تجاوز

(ق)

- ۱۲۵ ..... فرق قرینه حالیه و مقالیه
- ۱۲۵ ..... فرق قرینه صارفه و معینه
- ۱۲۶ ..... فرق قصد وجه و قصد تمییز
- ۱۲۶ ..... فرق قطع و علم
- ۱۲۶ ..... فرق قطع طریقی و موضوعی
- ۱۲۷ ..... فرق قطع طریقی و موضوعی طریقی
- ۱۲۸ ..... فرق قطع موضوعی طریقی و موضوعی وصفی
- ۱۲۹ ..... تشخیص موضوعی طریقی و وصفی

(ک)

- ۱۳۰ ..... فرق کل و کلی
- ۱۳۰ ..... فروق
- ۱۳۱ ..... فرق کل ما حکم به العقل حکم به الشرع و عکسه

(ل)

- ۱۳۲ ..... فرق لابشرط قسمی و مقسمی

## مقدمه

در تعریف اصطلاح گفته‌اند: لفظی است که در رشته و فن ویژه‌ای معنای لغوی خود را از دست داده و برای رساندن مقاصد علمی و تفهیم مطالب فنی بکار میرود اصطلاحات گاهی الفظ کوتاهی هستند که معانی مهم و برجسته و زیادی را ادا می‌کنند و مفاهیم دقیق علمی را ظاهر و روشن می‌سازند بر خلاف لغت که اینچنین نیست.

با تعریفی که بیان شد فرق بین اصطلاح و لغت و مشخصات هر یک روشن می‌گردد؛ اکنون به منظور استیفاء بحث و زیادت بیان می‌گوییم: لغات، اختصاص به هیچ علم و فنی ندارند و همگان از آن استفاده می‌کنند و بکار می‌برند ولی اصطلاحات همواره مربوط به یک یا چند علم است و صنف مخصوصی از مردم در کارهای علمی و فنی خود به آن‌ها نیاز دارند و بکار می‌برند.

و بدین جهت است که معانی لغات برای همه مردم مفهوم است برخلاف اصطلاحات که معانی آن‌ها غالباً برای اهل فن و متخصصین مانوس و آشنا می‌باشد.